

AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ, MINT RENDKÍVÜLI JOGORVOSLAT ÉS AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBA VETETT BIZALOM

GYIMESI TAMÁS FERENC
doktorandusz (PPKE JÁK)

Gondolataimat nem a megszokott sorrendben indítanám el. Ahogy a tudomány minden területén így a jogtudomány területén is, ha egy adott intézményt, kérdéskört – jelen esetben egy jogintézményt, az alkotmányjogi panaszt – mutatnak be, mindig az alapok bemutatása, az intézmény működésének ismertetése a kezdeti állomás. Én e helyen bevezetésként csak annyit szeretnék előre bocsátani, hogy az alkotmányjogi panasz kérdéskörében vizsgálódásaim főtárgya az úgynevezett „valódi alkotmányjogi panaszra” (lásd: később) fog összpontosulni.

Jelen esetben az első lépésem azonban egy semmiképpen sem provokatívnak szánt kérdés feltevése lenne. Az előadásom címének első tagmondatát idézném vissza: „Az alkotmányjogi panasz, mint rendkívüli jogorvoslat...” Valójában rendkívüli és valójában jogorvoslat? A klasszikus és valódi értelemben valóban rendkívüli, és valóban jogorvoslat, mivel jogerős bírói döntések felülvizsgálatára, megsemmisítésére szolgál. Fontos e helyen azt is hangsúlyozni, hogy jogorvoslatról és nem perorvoslatról beszélünk jogdogmatikailag. A perorvoslat – mint tudjuk – szűkebb kategória, mint a jogorvoslat. Perorvoslatnak ugyanis csak azokat a jogorvoslatokat nevezzük, amelyeket polgári perben alkalmaznak.¹ A valódi alkotmányjogi panasz alapján az eljárás nem lehet a bírósági per folytatása, mivel az Alkotmánybíróság nem a szűkebb értelemben vett igazságszolgáltatás része. Ebből kifolyólag az alkotmányjogi panasz jogorvoslat és nem perorvoslat.

Meglátásom szerint azonban, ha a valódi alkotmányjogi panaszok kezdeményezése ‘elszaporodna’ a rendkívüli jogorvoslat könnyen rendes perorvoslattá válhat. Természetesen itt nem dogmatikai átváltozásra gondolok, hanem

¹ KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2012. 370.

a gyakorlatban megjelenő, esetleg felmerülő működésbeli jelenségről. A jelenlegi helyzet és a 2012. évi hivatalos statisztikai adatok nem a fent vázolt arculatváltás felé mutatnak. A statisztikai adatok alapján 2012-ben 295 valódi alkotmányjogi panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz. A gyakorlati tapasztalatok alapján mindenképp el kell mondani, hogy a panaszok kevésbé a téves bírói jogértelmezések ellen szólnak/szóltak. A valódi alkotmányjogi panaszok általában a tisztességes eljárás hiányára irányulnak; zömmel a bizonyítékok téves mérlegelésére, a bizonyítékok mellőzése indokolásának a hiányára, büntető ügyekben a törvényes vád hiányára, vagy a védelemhez való jog sérelmére. A 2012-es év folyamán az Alkotmánybíróság egyetlen egy esetben sem semmisített meg bírói döntést.

Az Alkotmánybíróság a 2013. február 12-én állapította meg első alkalommal bírói döntés alaptörvény-ellenességét és így első alkalommal semmisített meg bírói döntést is. A Lehet Más a Politika (a továbbiakban: LMP) 2012. március 15-ei rendezvényének bejelentéséről szóló fővárosi törvényszéki döntést semmisítette meg és mondta ki annak alaptörvény-ellenességét. Az alkotmányjogi panasz alapjául egy rendezvény bejelentése szolgált. Az LMP az illetékes rendőrkapitányságnak bejelentette, hogy a Hősök terén 2012. március 15-én rendezvényt kíván tartani. A Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) hatáskörének hiányát állapította meg az ügyben. A panaszos ezt követően a Fővárosi Törvényszékhez fordult és kérte a BRFK végzésének „hatályon kívül helyezését, tekintettel arra, hogy az az ügy érdemében hozott olyan döntésnek minősül, amely a rendezvény megtiltásával azonos hatályú, s a végzés alaptörvény-ellenes módon korlátozza a békés gyülekezéshez való jogot.” A Fővárosi Törvényszék hatáskörének hiányát állapította meg és „arra a következtetésre jutott, hogy neki sincs lehetősége a kérdés érdemi elbírálására.” Ezek után a Fővárosi Törvényszék az ügyet fellebbezésként áttette az Országos Rendőr-főkapitánysághoz (a továbbiakban: ORFK). A panaszos a Fővárosi Törvényszék végzésével szemben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján fordult alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz és kérte annak megsemmisítését.

Az Alkotmánybíróság határozatában kimondta, hogy a Fővárosi Törvényszék döntése az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésében elismert békés gyülekezéshez való jogot sértette azáltal, hogy a BRFK végzését érdemben nem vizsgálta. Így az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesnek talált bírói döntést megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság indokolásában rámutatott arra, hogy a jelen ügyben „az alkotmánybírói határozat értelemszerűen nem tudja utólag biztosítani, hogy az indítványozók gyülekezési jogukat visszamenőlegesen érvé-

nyesíthessék. A döntésnek tehát ily módon nem lehet közvetlen hatása az alkotmányjogi panaszt benyújtó konkrét ügyére.” Jelen esetben a gyülekezési jog megsértésének megállapítása csak „morális elégtételt jelenthet a jogsérelmet szenvedettek számára.”

Az Alkotmánybíróság határozatához Bihari Mihály alkotmánybíró – jelen tanulmány szempontjából is – nagyon érdekes különvéleményt fűzött. Bihari Mihály nem ért egyet a bírósági végzés alaptörvény-ellenességének megállapításával és megsemmisítésével. Álláspontja szerint alkotmányjogi panasz a bírósági eljárást lezáró, végső döntés ellen kezdeményezhető. Azonban a Fővárosi Törvényszék által hozott végzés „nem tekinthető sem az ügy érdemében hozott döntésnek, sem bírósági eljárást befejező döntésnek, mivel az ügyben újabb hatósági döntés (ORFK végzése) és bírósági végzés (második bírósági végzés) is született.” Meglátása szerint ez nemcsak az alkotmányjogi panasz intézményének a rendeltetésével ellentétes, hanem a jogbiztonság követelményével is. Amint azt majd a későbbiekben is kifejtem az alkotmánybíróság nem a szűkebb értelemben vett igazságszolgáltatás része, a jogsérelmeket elsődlegesen a rendes bírósági eljárásokban kell orvosolni és csak ezek kimerítése után lehet az Alkotmánybírósághoz fordulni.²

Az eddig ismertetett alkotmányjogi panaszt leszámítva az Alkotmánybíróság még nem semmisített meg jogerős bírói döntést. Tehát az az „apokaliptikus kép”, hogy megrendül a jogerő, és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom, a polgári jogba benyomul az alkotmányjog, vagyis a magánjog elközjogiasodik, továbbá, hogy az Alkotmánybíróság negyedik felülvizsgálati fórum lesz nem igazolható a számok és főleg történések alapján. Azonban az Abtv. hatályba lépése óta csak igen rövid idő – egy év – telt el. Az új jogintézmény, a valódi alkotmányjogi panasz alkalmazását tekintve még csak „csecsemőkorban” van. Meglátásom szerint a jövőben a beadott ügyek száma mindenképpen emelkedni fog.

Köblös Adél szerint a megnövekedett valódi alkotmányjogi panaszok számának következtében egyesek tévesen úgy tekinthetnek majd az Alkotmánybíróságra, mint valamiféle ‘szuperbíróságra’. A felek és jogi képviselők végső igazságszolgáltató fórumként szeretnék azt végül mozgásba lendíteni.³ Valóban az alkotmányjogi panasz ugyan rendkívüli jogorvoslat, azaz a jogerős ítélet ellen nyújtható be, de a gyakorlatban félő, hogy a kezdeményezők nem így fognak rá

² 3/2013. (II. 14.) AB határozat, ABH 2013. 171.

³ KÖBLÖS Adél: A „régí típusú” alkotmányjogi panasz az új Abtv.-ben. *Alkotmánybírósági szemle*, 2012/1. 80.

tekinteni a benyújtások szempontjából, és valójában gyakorisága szerint rendes jogorvoslati jogként funkcionál majd.

Az alkotmányjogi panasz szempontjából az Alkotmánybíróság, mint valami-féle ‘szuperbíróság’ Kilényi Géza egyik előadásában is megjelenik. Álláspontja szerint a jogerős bírói döntések megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz bevezetése jelentősen megnövelné a jelentéktelen ügyek számát az Alkotmánybíróság előtt. Tekintve, hogy az alapjogok köre igen tág számos olyan ügy kerülne adott esetben az Alkotmánybíróság elé, amelyek a rendes bíróságok hatáskörébe tartoznának.⁴

Egy adott jogrendszeren belül nagyon fontos jogpolitikai kérdés a rendes és rendkívüli perorvoslatok aránya. A rendkívüli perorvoslatok túlzott igénybevétele veszélyeztetheti a jogbiztonságot, mivel ezek a perorvoslatok pont a jogrendszer egyik alapintézményét a jogerőt oldják föl. Emellett azonban fontos megjegyezni, hogy számos esetben szükséges adott bírósági ítéletek utólagos korrekciója. Általánosságban mégis azt mondhatjuk, hogy a rendkívüli perorvoslatok alkalmazására – a rendes perorvoslatokhoz képest – csak kivételes jelleggel és korlátozott terjedelemben kerülhet sor.⁵

Minden gondolatsorban valahol és egyszer véglegesen meg kell állni. Valahol pontot kell tenni. Valahol – legalább időlegesen – le kell fékezni az élet dinamikáját. Az ítélkezés jogi folyamatában a jogerő a megállás logikai pontja. Hegedűs József úgy fogalmaz, hogy a jogerő a dinamikát kikapcsoló értelmi fogantyú. A jogerő a jogász elme technikai kitalálása a jogrend biztosítására, az ítéleti vita eldöntésének véglegesítésére, az igazság optimális mértékének konkretizálására.⁶ Tehát összefoglalva a rendes és rendkívüli jogorvoslatok között fenn álló feszültséget, meglátásom szerint nem biztos, hogy jogszociológiailag szerencsés az a helyzet, ha jogorvoslati lehetőségek végeláthatatlan sorát építik be egy adott jogrendszerbe.

1. Az alkotmányjogi panasz múltja és jelene

Korábban az Alkotmány nem szólt az alkotmányjogi panasz hatásköréről, ezt az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: régi

⁴ KILÉNYI Géza: Az Alkotmánybíróság helye és szerepe az alkotmányvédelem garanciarendszerében. In: KÉKI Zoltán (szerk.): *Jogi beszélgetések*. Kaposvár 1993–1996. 49.

⁵ KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008. 380.

⁶ HEGEDŰS József: Az ítélet és a jogerő. *Katolikus szemle*, 1939/4. 235–236.

Abtv.) tartalmazta csak. A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény az alkotmányjogi panaszt teszi meg az Alkotmánybíróság jellegadó hatáskörévé, amelynek több formáját is nevesíti. A régi Abtv. egyfajta panaszt ismert, az új ezzel szemben már hármat nevesít. E helyen fontosnak tartom megjegyezni azt, hogy a régi Abtv. törvénytervezetében még szerepelt a valódi alkotmányjogi panasz is. Azonban az Igazságügyi Minisztérium a Legfelsőbb Bíróság elnökének és a legfőbb ügyésznek az egyeztetések során kijelentett ellenvéleményére az nyomban visszalépett a valódi alkotmányjogi panasz bevezetésétől és így a tervezet már a valódi alkotmányjogi panasz nélkül került a kerekasztal elé.⁷

Az Alkotmánybíróság 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában az ún. Jánosi-ügyben a valódi alkotmányjogi panasz jellemzőivel és hatásaival „felvértezett” döntést hozott. A döntés nagy vitát váltott ki a jogászság körében. Noha a régi Abtv. már korábban is ismerte az alkotmányjogi panasz jogintézményét azonban az az ún. régi típusú alkotmányjogi panasz volt. A Jánosi-ügyben az Alkotmánybíróság nemcsak a megsemmisített jogszabály alkotmányellenességét és alkalmazásának tilalmát mondta ki, hanem a jogerős bírói ítélet megsemmisítésével elrendelte az alperes apaságának visszaállítását is. Az Alkotmánybíróság indokolásában kimondta, hogy mivel az ítélet felülvizsgálatára „a bírósági eljárás keretében sem rendes, sem rendkívüli jogorvoslati eljárás útján lehetőség nincs” az Alkotmánybíróság maga rendelte el az anyakönyvi bejegyzés megváltoztatását.⁸

Az alkotmányjogi panaszok tekintetében a jogalkotó nem tett különbséget, az egyszerűség érdekében azonban a jogtudományban az e témával foglalkozók valamilyen jelzővel látták el a jogintézményt. A tapasztalatok alapján többé-kevésbé egységesen végül is a következő jelzőket használjuk a három panaszra: ‘régí típusú panasz’, ‘kivételes’ vagy ‘közvetlen’ alkotmányjogi panasz és ‘valódi’ alkotmányjogi panasz.

A következőkben szükségesnek tartom a három alkotmányjogi panasz rövid bemutatását és elhatárolását.

⁷ SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó, 2001. 232.

⁸ 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 283.

2. Az alapjogi panasz három típusa

2.1. A régi típusú panasz

Az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerint alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az alkotmányjogi panasz ezen formájának lényege tehát az, hogy az indítványozó szerint az ügyében alkalmazott jogszabály alkotmányellenessége miatt következett be az alkotmányban foglalt jogának sérelme. Az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntéstől számított 60 napon belül lehet írásban benyújtani.⁹

2.2. A közvetlen vagy kivételes alkotmányjogi panasz

Az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor is kezdeményezhető, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be az indítványozót ért jogsérelm, és nincs e jogsérelm orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette. Ezt nevezzük közvetlen alkotmányjogi panasznak. Alkotmányjogi panasznak ezt a formáját az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított 180 napon belül lehet érvényesíteni. Egyes álláspontok szerint a közvetlen alkotmányjogi panaszt 'gyors' alkotmányjogi panasznak is nevezhetjük, hiszen önmagában a jogszabály alkalmazhatósága, maga az önkéntes jogkövetés is alapot adhat az alkotmányjogi panasz benyújtására.¹⁰

2.3. A valódi alkotmányjogi panasz

Az Abtv. 27. §-a kimondja, hogy az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdekében hozott döntés vagy a

⁹ BITSKEY Botond – GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: A befogadható alkotmányjogi panasz – Az első hónapok tapasztalatai. *Alkotmánybírósági szemle*, 2012/1. 89.

¹⁰ BALOGH Zsolt: Alkotmánybíróság. In: TRÓCSÁNYI László (szerk.): *Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei*. Budapest, HVG-ORAC, 2012. 361.

bíróági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. A jogtudomány ezt nevezi valódi alkotmányjogi panasznak. A valódi alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntéstől számított 60 napon belül lehet írásban benyújtani.

2.3.1. A valódi alkotmányjogi panasz természete

Az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó eljárások között kétségtelenül a valódi alkotmányjogi panasz megjelenése jelenti a legjelentősebb újdonságot. Bitskey Botond az Alkotmánybíróság főtitkára egyenesen úgy fogalmaz, hogy ez egyfajta „kopernikuszi fordulatként” is értékelhető a magyar alkotmánybíráskodási szisztémában, mivel ebben az esetben az Alkotmánybíróság nem valamely jogszabályt, hanem a bírósági ítéletben hozott konkrét döntést vizsgálja meg alkotmányossági szempontból. A valódi alkotmányjogi panasz bevezetésével a korábbi absztrakt vizsgálati szintről a konkrét ügyek alkotmányossági megítélése felé mozdult el az alkotmánybíráskodás fókusza.¹¹

Az alkotmányjogi panasz természete tekintetében az Alkotmánybíróság 57/1991. (IX. 8.) AB határozatában arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alkotmányjogi panasz jogorvoslat. „Ez következik egyrészt abból, hogy a törvény a jogintézményt panasznak nevezi, másrészt, hogy azt az egyéb jogorvoslati lehetőségek kimerítése után, vagy más jogorvoslati lehetőség hiányában, vagyis további, illetőleg végső jogorvoslatként biztosítja a jogosult számára.”¹²

Az alkotmányjogi panasz természetét tekintve számos elemet vizsgálat tárgyává tehetnék, azonban most kizárólag a témafelvetéssel kapcsolatos területeket járom körül. A „jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette” feltétel értelmezése; Az Alkotmánybíróság gyakorlata a jogorvoslat kimerítésének követelménye alatt a rendes jogorvoslat – fellebbezés – kimerítését, vagy annak hiányát érti. A rendkívüli jogorvoslat – perújítás, felülvizsgálat – kimerítése nem feltétele az alkotmányjogi panasz elbírálásának. Tehát a határidő kezdete is a másodfokú, jogerős bírói döntés kézbesítésétől számított hatvan nap. Egy bizonyos esetben azonban a határidő kezdete nem a másodfokú, jogerős bírói döntés kézbesítésétől számított hatvan nap. Az Alkotmánybíróság a régi Abtv. 48. §-ával kapcsolatban mondta ki, hogy a régi Abtv. 48. §-a „alkalmazásánál, ha a panaszolt alapjogsérelem nem a rendes, hanem a rendkívüli jogorvoslati eljárásban követ-

¹¹ BITSKEY–GÁRDOS–ÓROSZ i. m. 90.

¹² 57/1991. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1991. 272.

kezett be, alkotmányos követelmény, hogy az alkotmányjogi panasz benyújtásának határidejét a rendkívüli jogorvoslati eljárásban hozott, vagy – ha új eljárásra és új határozat hozatalára kerül sor – az elrendelt új eljárás során született jogerős határozat kézbesítésétől kell számítani.”¹³

A „jogorvoslat kimerítése” tekintetében az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata tehát az, hogy jogorvoslatokon csak azokat a jogorvoslatokat kell érteni, amelyek az ügy jogerős befejezéséig terjeszthetők elő.¹⁴ A jogalkotó az Alaptörvényben még inkább elhatárolta egymástól a rendes bíróságokat és az Alkotmánybíróságot. Ha ebből a szempontból az Alaptörvényt tesszük a megfigyelés alapjává egyértelműen látható, hogy az Alkotmánybíróság nem egy olyan szerepbe kerül, amely kizárólag a bírósági eljárás teljes lezárulását követően – vagyis a rendkívüli perorvoslatok után – dönthet az alaptörvény-ellenes bírói döntésről.

Annak kérdését, hogy a valódi alkotmányjogi panasz kezdeményezése a rendkívüli perorvoslatok előtt vagy után lenne-e a legalkalmasabb a párhuzamos eljárások, vagyis párhuzamosság szempontjából is meg kell vizsgálni. Paczolay Péter megjegyzi, hogy szinte minden országban, ahol az alkotmányossági felülvizsgálat önálló szerv feladata megkerülhetetlen kérdés a bírói szervezet és az alkotmánybíróság viszonyának taglalása.¹⁵ Természetesen jelen esetben párhuzamosságról az Alkotmánybíróság és a Kúria viszonylatában beszélünk. Egyáltalán milyen párhuzamosságokról beszélhetünk? Egyfelől mindenképpen tárgyban való párhuzamosságról. Az nem más, mint a jogerős bírósági ítélet, ugyanis mind a két fürom elé jogerős bírósági döntés kerül. A vizsgálat tárgyát tekintve tehát fenn áll a párhuzamosság, azonban a Kúria törvényesség, illetve jogszerűség az Alkotmánybíróság pedig alaptörvény-ellenesség szempontjából vizsgálja felül a jogerős ítéletet. A másik oldalról, eljárási értelemben is beszélhetünk párhuzamosságról, mivel egy adott ügyben létrejöhet olyan helyzet, amikor a Kúria előtt felülvizsgálati eljárás az Alkotmánybíróság előtt pedig valódi alkotmányjogi panasz miatt indult eljárás van folyamatban. Ennek oka pedig nem más, mint hogy mind a felülvizsgálati eljárás, mind a valódi alkotmányjogi panasz a jogerős ítélet kézhezvételétől számított hatvan napon belül indítható meg.

Mi történik abban az esetben, ha a megtámadott bírói döntést mind az Alkotmánybíróság, mind a Kúria sérelmesnek találja? Ebben az esetben ugye

¹³ 41/1998. (X. 2.) AB határozat, ABH 1998. 306.

¹⁴ 46/2003. (X. 16.) AB határozat, ABH 2003. 488.

¹⁵ PACZOLAY Péter: Megváltozott hangsúlyok az Alkotmánybíróság hatásköreiben. *Alkotmánybírósági Szemle*, 2012/1. 67.

a döntés az Alkotmánybíróság előtt megsemmisítésre, vagy a Kúria előtti eljárásban megváltoztatásra kerülhetne. Így előfordulhatna olyan helyzet, amikor az időben elsőként döntő fórum helyt ad az alkotmányjogi panasznak/felülvizsgálati kérelemnek, a másodikként eljáró szerv már egy megsemmisített/megváltoztatott bírói döntést vizsgálna felül. Ezen esetekben a két eljáró szerv között állandó és kölcsönös együttműködésre van szükség. Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat (a továbbiakban: Tü. határozat) a párhuzamosságból adódó problémák kiküszöbölésére mond ki rendelkezéseket az Alkotmánybíróság belső ügyrendjében. A Tü. határozat szerint az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárásban a főtitkár, valamint az előadó alkotmánybíró tájékoztatást kér(het) az alkotmányjogi panaszt megküldő elsőfokú bíróságtól, vagy a Kúriától, hogy a Kúria előtt felülvizsgálati eljárás van-e folyamatban, továbbá született-e döntés a jogerős ügydöntő határozat végrehajtásának felfüggesztéséről [Tü. határozat 26. § (2) bek. és 41. § (2) bek.].

Az Alkotmánybíróság eljárásáról elmondható továbbá, hogy az előadó bírónak lehetősége van arra, hogy az eljárást mindaddig szüneteltesse, amíg a felülvizsgálati eljárásban nem születik érdemi döntés. Ez azonban kizárólag az előadó bíró mérlegelési jogkörén múlik [Tü. határozat 46. § (2) bek.]. Abban az esetben, ha az Alkotmánybíróság eljárásával párhuzamosan folyó felülvizsgálati eljárásban a Kúria a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi és az ügyben eljárt első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárását megszünteti [Tü. határozat 46. § (5) bek. a) pont].

Figyelembe véve a fent írtakat elmondható, hogy mind többségében a jogtudomány, mind az Alkotmánybíróság gyakorlata azt mutatja, hogy a valódi alkotmányjogi panasz benyújtásának a rendes jogorvoslatok kimerítése után kell következnie. Két fő indokot lehet ezen eljárási mód mellett felhozni. Az első, hogy a két eljárás tárgyában különbözik egymástól – törvényességi/jogszerűségi és alaptörvény-ellenességi – vizsgálat. A második indok álláspontom szerint pont a jogbiztonság és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom szempontjából igen jelentős. Meglátásom szerint nem lenne helyénvaló megoldás az, ha a felülvizsgálati eljárást követően volna csak lehetőség a valódi alkotmányjogi panasz benyújtására. Ezekben az esetekben mindig felmerülne a kérdés, hogy mi lesz közben a végrehajtási eljárás sorsa. Valószínűleg csak úgy, mint a felülvizsgálati eljárás folyamán az Alkotmánybíróság előtt megindult eljárásnak sem lenne halasztó hatálya a végrehajtásra. Ennek következtébe előfordulhatna olyan eset, amikor a jogerős ítélet után megindul a végrehajtási eljárás, majd születik időben később egy hatályában fenntartó Kúria határozat, majd a felülvizsgálati eljárás.

rást követően a valódi alkotmányjogi panasz következtében az eredeti jogerős határozat megsemmisítésre kerül. Természetesen mind e közben folyamatosan zajlik a végrehajtás. Tehát egy sikeres panasz esetén egy ún. ‘visszvégrehajtást’ kellene lefolytatni. Ez azonban igen súlyosan rombolná nemcsak a jogerőt, hanem jogrendet, a jogbiztonságot és az igazságszolgáltatásba vetett bizalmat. Nem is beszélve arról, hogy a jogerős ítéletek alapján megindult végrehajtási eljárásokban igencsak megnövekedne a jogbizonytalansági faktor.

A jogirodalomban azonban számos eltérő álláspontot is találunk arra, hogy a valódi alkotmányjogi panasz a rendkívüli perorvoslatok után lenne a legjobb helyen. Az általánosan elterjedt nézőponttal eltérő álláspontra helyezkedik Osztovits András is, aki három szempontból is aggályosnak tartja a jelenlegi gyakorlatot. Osztovits szerint kizárólag a felülvizsgálati eljárást követően lehet helye valódi alkotmányjogi panasznak. Osztovits – elsősorban – felhívja a figyelmet arra, hogy a jogszabály többes számban használja a „jogorvoslati lehetőségek” kifejezést. Ezért álláspontja szerint „az Abtv. 27. § b) pontjának nyelvtani értelmezése alapján – polgári perekben – főszabály szerint csak és kizárólag a felülvizsgálati eljárásban meghozott határozat lehet a valódi alkotmányjogi panasz tárgya”. Másodsorban hangsúlyozza, hogy a polgári perekben az egyik legfontosabb garanciális alapelv a tárgyalás nyilvánosságának elve. Ez azt jelenti, hogy a tárgyalás és valamennyi eljárási cselekmény nyilvánosan megy végbe. Azonban a jelenleg fennálló párhuzamosság lehetősége mellett sérül a nyilvánosság elve minden esetben, amikor az Alkotmánybíróság és a Kúria az eljárások tekintetében folyamatos belső egyeztetéseket folytat. Osztovits végezetül hozzáteszi, hogy „az Alkotmánybíróság nem a szűkebb értelemben vett igazságszolgáltatás része”. A bírósági szervezetrendszernek nem része az Alkotmánybíróság, hanem annak őre. Ez a követelmény viszont nem felel meg így a jelenlegi gyakorlatnak, mivel az Alkotmánybíróság már a rendes jogorvoslatok kimerítését követően a Kúria eljárását megelőzően belép a jogorvoslati mechanizmusba.¹⁶

Balogh Zsolt álláspontja szerint a bírói szervezett integritása szempontjából is az lenne a legkedvezőbb, ha a felülvizsgálati eljárás is beletartozna a jogorvoslatok kimerítésébe.¹⁷

¹⁶ OSZTOVITS András: A valódi alkotmányjogi panasz egyes eljárásjogi kérdéseiről. *Alkotmánybírósági Szemle*, 2012/1. 110–113.

¹⁷ BALOGH Zsolt – MAROSI Ildikó: Vonzások és taszítások – Bíróságok között. *Alkotmánybírósági Szemle*, 2012/1. 73–79.

Összegzés

Összefoglalva tehát elmondható, hogy a valódi alkotmányjogi panasz „szükséges” helye a jogorvoslati rendszerben mind a gyakorlati, mind a tudományos szakemberek körében vitatott. Azt azonban mindenképpen szükséges nyomatékosan hangsúlyozni, hogy a valódi alkotmányjogi panaszt a megszületése előtt körbeölelő rémképek sora nem következett be. Amint azt már fent is említettem sem a történések, sem a hivatalos statisztikai adatok nem ezt mutatják. Meglátásom szerint a valódi alkotmányjogi panasz alkalmazásba vétele még nem tört be a gyakorlatba. Mint tudjuk az új magyar szabályozás sok tekintetben a német szövetségi szabályozást követi. A magyar bírósági rendszer és a magyar bírósági gyakorlat eltérő a német gyakorlattól. És emellett a bírósági döntések elfogadottságában is eltérő a két jogi kultúra.¹⁸ Éppen ezért az Alkotmánybíróságnak fenn kell tartania az eddig alkalmazott szigorú befogadási szűrő mechanizmusait. Figyelni kell a jövőben is arra, hogy ne következessen be az, hogy a jogalkalmazók negyedfokként tekintsenek az Alkotmánybíróság előtti eljárásra. A valódi alkotmányjogi panasz hatékonyságát, működését, igazságszolgáltatáshoz való viszonyát a közeljövő fogja nekünk megmutatni. Azt gondolom az igazi kérdéseket az ítélkezési gyakorlat fogja majd felszínre hozni.

¹⁸ CSEHI Zoltán: Kérdések és felvetések a német típusú alkotmányjogi panasz magyarországi bevezetése kapcsán. *Alkotmánybírósági Szemle*, 2011/1. 108.